

4.10 Šie pokyčiai truks nemažai laiko ir pareikalaus visapusiško socialinių partnerių dalyvavimo. Šio sektoriaus dalyvių socialinis dialogas (tiek nacionaliniu, tiek Europos lygiu) yra svarbiausia priemonė, galinti suvienyti darbdavių, savarankiškai dirbančių asmenų ir samdomų darbuotojų nuomones bei Europos politikos tikslus. Tai ypač aktualu kalbant apie iguloms taikomus teisės ir norminius aktus bei igulos narių darbo ir poilsio laiką.

4.11 Dėl Europos vidaus vandenų transporto ateities reikia kuo skubiau ypatingą dėmesį skirti mokymui ir profesiniam rengimui. Socialiniai partneriai turėtų prie to prisidėti.

4.12 Siekiant patenkinti visus sektoriaus dalyvių poreikius, į socialinių partnerių Bendrijos lygio susitarimus, sudarytus pagal EB steigimo sutarties 139 straipsnio nuostatas, galėtų būti įtraukti konkretūs vidaus vandenų transporto norminiai aktai. EESRK nuomone, šie susitarimai bus veiksmingi tik tuomet, jei socialiniai partneriai sutars, kad dėl specifinių sektoriaus poreikių minimalioms pagal EB sutarties 137 straipsnį Tarybos nustatytoms instrukcijoms reikia priimti papildomas nuostatas.

2005 m. birželio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto  
pirminikė  
Anne-Marie SIGMUND

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos, Europos Parlamento ir Komisijos bendros deklaracijos dėl Europos Sąjungos plėtros politikos „Europos sutarimas“**

COM(2005) 311 final

(2006/C 24/16)

2005 m. liepos 29 d. Taryba, remdamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Tarybos, Europos Parlamento ir Komisijos bendros deklaracijos dėl Europos Sąjungos plėtros politikos „Europos sutarimas“

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo organizavimą šia tema, 2005 m. rugsėjo 8 d. priėmė šią nuomonę. Pranešėjas José María Zufiaur.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, kuri įvyko 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė nuomonę 84 nariams balsavus už, 5 prieš ir 6 susilaikius.

## 1. Įžanga

1.1 Komisijos ir Tarybos **iniciatyva persvarstyti 2000 m. patvirtintą Deklaraciją dėl plėtros politikos** ir apskirtai ateityje šiai politikai suteikti naują formą yra visais atžvilgiais itin svarbi. Tarptautinės arenos raidos procesas, nauji požiūriai ir sutarimai tarptautinės bendrijos plėtros politikos srityje ir pokyčiai pačioje Sąjungoje rodo, kad peržiūra reikalinga. Poreikį keisti Bendrijos plėtros politiką taip pat rodo problemų dėl nepakankamo išsivystymo augimas, visų pirma Afrikoje, ir dėl globalizacijos tarp valstybių atsirandančių skirtumų didėjimas.

1.2 Kai kurie **tarptautinio masto** pokyčiai, vienu ar kitu būdu turėję įtakos plėtros politikai, yra šie: po rugsėjo 11 d. įvykių išaugę su saugumu susiję rūpesčiai; 2001 m. PPO susitikimo Dohoje rezultatai ir su jais susijęs procesas, kuris yra sudėtinė Plėtros darbotvarkės dalis; naujas tarptautinis sutarimas plėtros srityje, kuris buvo pasiektas Tūkstantmečio aukščiausio lygio susitikime ir pakartotas Monterėjaus, Johanburgo, Kairo ir kitose konferencijose finansavimo, aplinkos

apsaugos, lyčių aspekto integravimo ir ŽIV/AIDS klausimais; pagalbos teikėjų vykdomos plėtros politikos, kurią pradėjo EBPO Plėtros paramos komitetas (PPK), derinimo procesas; daugybės naujų pagalbos planavimo ir įgyvendinimo priemonių, pavyzdžiui, Skurdo mažinimo strategijos dokumentai (SMSD), visus sektorius apimantys principai (VSAP) arba biudžetinė parama. Naujusias įvykis, prisidėjęs prie pažangos šioje srityje — 2005 m. kovo mėn. Paryžiuje surengtas aukščiausio lygio forumas dėl pagalbos veiksmingumo, kuriame pagalbos teikėjai prisiėmė daugybę išpareigojimų dėl nuosavybės, derinimo, rezultatais paremto valdymo ir bendros atsakomybės.

1.3 Šiems pokyčiams įtakos taip pat turėjo nepakankamai geri rezultatai siekiant tikslų, kurie prieš penkis metus buvo nustatyti Tūkstantmečio pažangos tikslų (TPT) programoje. Siekdama užtikrinti, kad TPT būtų pasiekti iki galutinio termino - 2015 m., tarptautinė bendrija privalo keisti savo politiką ir

pateikti tikrą neatidėliotinų priemonių planą. Tas planas turėtų padėti surasti papildomų išteklių viešajai plėtros pagalbai ir apimti ekonominę pagalbą, prekybos politiką, skolas, intelektinę nuosavybę atsižvelgiant į imigracijos poveikį ir į pilietinės visuomenės organizacijų stiprinimą.

1.4 Per tą patį laikotarpį **Bendrijoje** iškilo svarbių klausimų, kurie taip pat daro poveikį bendradarbiavimui vystymosi labui; išorės pagalbos reforma prasidėjo 2000 m. konsolidavus EuropeAid, ėmus dekoncentruoti ir decentralizuoti Komisijos delegacijas; 2003 m. įsigaliojęs Kotonu susitarimas (ką tik pasirašyta pataisyta susitarimo versija, pagal kurią AKR šalims užtikrinama minimali suma nepaisant derybų dėl 2007 — 2013 m. finansinės perspektyvos rezultatų) ir šiuo metu vykstantis Europos plėtros fondo (EPF) įtraukimo į biudžetą procesas. Platesniame kontekste ES plėtra iki 25 valstybių narių, Europos saugumo strategijos ir Bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) įgyvendinimas ir Sutarties dėl Konstitucijos aptarimas, kuriuo plėtros politika įtraukiama į ES užsienio santykių politikos sferą, plėtrai teikiama pagalba suteikia naujų bruožų, reikalaujančių naujo požiūrio. Pagaliau, 2007–2013 m. finansinės perspektyvos aptarimas galėtų suteikti galimybę konkretizuoti visų pirmiau paminėtų klausimų sąsajas ir tuos klausimus paversti konkrečiais išpareigojimais.

1.5 Taip pat sveikintinas **konsultacijų procesas**, pradėtas dėl plėtros politikos peržiūros, nes juo plečiamas visų su tuo susijusių dalyvių demokratinis dalyvavimas.

1.6 Šio **svarstymų** proceso pradžioje 2005 m. sausio mėn. buvo numatyta šių metų pirmąjį ketvirtį parengti Komisijos komunikatą. Galiausiai, šis komunikatas buvo paskelbtas 2005 m. liepos mėnesį ir Komisija kreipėsi į EESRK dėl nuomonės šiuo klausimu. Ši nuomonė pateikiama atsakant į prašymą. Atsižvelgiant į tai, kad Jungtinių Tautų Tūkstantmečio tikslų įgyvendinimo aptarimo konferencija įvyks rugsėjo mėnesį, EESRK mano, kad, paskelbus šios konferencijos išvadas, Komisija, prieš pateikdama galutinę deklaracijos redakciją, kuri turi būti pristatyta lapkričio mėn. Taryboje, turėtų vėl atnaujinti konsultacijų procesą. Be to, tai, kad šis procesas sutapo su kitų Bendrijos institucijų pozicijų rengimu — savo ruožtu EESRK prisidėjo rengiant poziciją dėl Tūkstantmečio pažangos tikslų programos, vadinamos *TPTP paketu* <sup>(1)</sup>, kurio spartesnę eigą inicijavo Taryba — galėtų padėti užtikrinti didesnius išpareigojimus visos Europos Sąjungos mastu sprendžiant plėtros klausimus ir suteiktą galimybę sustiprinti tą vadovaujantį vaidmenį,

<sup>(1)</sup> Ši „paketa“, kuris buvo paskelbtas 2005 m. balandžio mėn., sudaro trys komunikatai: COM(2005) 132 dėl Europos Sąjungos indėlio, COM(2005) 133 dėl finansavimo siekiant plėtros ir pagalbos veiksmingumo ir COM(2005) 134 dėl politikos darnos plėtros srityje.

kurį ES vaidina besivystančiame pasaulyje. EESRK mano, kad labai svarbu, jog visos Bendrijos institucijos susitartų dėl plėtros politikos plačiąja prasme.

1.7 **Deklaraciją dėl plėtros politikos**, kuri buvo priimta 2000 m., bendrai rengė Komisija ir Taryba. Ji sulaukė visapusio palaikymo ir bendro sutarimo. Artimiausiu metu Komisija taip pat ketina įtraukti Parlamentą. EESRK aktyviai dalyvauja šiame procese, nes mano, kad plėtros politikai reikia didesnės visuomenės ir pilietinei visuomenei atstovaujančių institucijų paramos.

1.8 EESRK mano, kad būtų buvę naudinga, jei Komisijos dokumente — *ES plėtros politikos ateitis* — dėl kurio neseniai šiais klausimais buvo surengtos konsultacijos ir debatai, būtų išsamiau įvertintas Bendrijos nuo jos sukūrimo teikiamas **pagalbos veiksmingumas**, ir pateikiama išsamesnė kliūčių ir problemų, daugybę metų turėjusių įtakos jos veiksmingumui, analizė. <sup>(2)</sup> Problemos, mūsų nuomone, yra šios: lėtas programų įgyvendinimo tempas, pernelyg didelės, palyginus su projektams skirtomis lėšomis, administracinės ir kitos išlaidos, pagalbos sujungimas, pagalbą gaunančių valstybių antraeilis vaidmuo ir pagalbos srautų neprognozuojamumas ir nepastovumas. Būtų buvę gerai gauti bent trumpą 2000 m. deklaracijos poveikio ir įvairių problemų, su kuriomis susidūrė Bendrijos bendradarbiavimas, Komisijos įvertinimą, taip pat per tą laiką pasiektų rezultatų ir gautų pamokų įvertinimą. Tačiau yra ir kitų naujų tyrimų <sup>(3)</sup>, atliktų remiant Europos Komisijai, kuriuose pateikiama šiuo klausimu labai naudinga informacija. EESRK nuomone, parodytas ribotas pagalbos plėtrai kovojant su skurdu veiksmingumas reikalauja tam tikros savikritikos ir būsimos plėtros politikos peržiūros kartu tęsiant Komisijos inicijuotas pastangas gerinti Bendrijos pagalbos kokybę ir veiksmingumą.

## 2. ES plėtros politika: tikslai ir siekiai

2.1 Tiek komunikatuose dėl TPT paketo, tiek 2002 m. Barcelonos išpareigojimuose dėl Monterėjaus tikslų įgyvendinimo nagrinėjami du pagrindiniai pagalbos politikos aspektai — suteiktų valstybinių lėšų apimtis ir jų veiksmingumas. Šiuo klausimu yra pasiekta **nemažai tarptautinių sutarimų**,

<sup>(2)</sup> Vis dėlto reikia paminėti prie Komisijos siūlymo pridedamą poveikio analizę, metinę Bendrijos plėtros politikos ir užsienio pagalbos ataskaitą ir teminius bei geografinius Komisijos įvertinimus, kurie sistemingai apima plėtros politikos konkretų įgyvendinimą.

<sup>(3)</sup> ODI/ICEI/ECDPM EB plėtros politikos įvertinimas. DPS tyrimo pranešimas 2005 m. vasario mėn.

įkūnijančių TPT, kuriuos remia 189 valstybės. <sup>(4)</sup> Pagrindinė plėtros politikos gairė turi būti skurdo sumažinimas ir ilgiam laikui visiškai jo likvidavimas. Šis bendras sutarimas dėl TPT kartais tampa per daug retoriškas, užmirštama tai, kad juos sudaro aštuoni socialinės, ekonominės ir aplinkos apsaugos plėtros tikslai, kurių bendras tikslas — iki 2015 m. 50 proc. sumažinti kraštutinį skurdą. Taip pat užmirštama tai, kad šių tikslų siekiama įgyvendinant 18 kiekybinių tikslų kiekvienam iš jų skiriam vieną arba kelis rodiklius. Europos įsipareigojimai kiekvieno TPT atžvilgiu turi atitikti jų praktinius ir veiksmingus bruožus. TPT praktinių tikslų ir rodiklių egzistavimas gali taip pat padėti padidinti taip reikalingą bendradarbiavimo apskritai ir konkrečiai Europos pagalbos atskaitomybę ir skaidrumą <sup>(5)</sup>.

2.2 Pirmą kartą per daugelį metų išsivysčiusios ir neturtingos šalys turi **bendrą plėtros darbotvarkę**, skirtą globalizacijai valdyti ir ją padaryti visaapimančiu procesu, kuris socialinės sanglaudos propagavimui teiktų daugiau reikšmės. Plėtros klausimus bet kuriuo atveju reikia spręsti integruotai ir globaliai, kad, kovojant su skurdu, galima būtų atsižvelgti į įvairių politikos sričių - prekybos, aplinkos apsaugos, migracijos arba saugumo politikos - jai daromą įtaką. Kiekviena kovos su skurdu iniciatyva turėtų apimti ir lyties klausimą.

### 3. Europos plėtros politikos gairės ir kanalai

3.1 **Esminių skurdo priežasčių** yra daug, jos įvairios ir skiriasi pagal kontekstą. Skurdo taip pat negalima apibrėžti vien duotuoju pajamų lygiu. Tai itin pažeidžiama padėtis, kurios priežastys — fizinių, finansinių ir žmonių išteklių trūkumas. Taigi, norint kovoti su skurdu nepakanka padidinti bendrą pagalbos apimtį. Būtina sukurti sąlygas turtui kauptis ir jo teisingo paskirstymo sąlygas; išsivysčiusios šalys privalo keisti savo prekybos ir ekonomikos politiką; būtina išplėsti neturtingų šalių vietinę rinką, skatinti demokratines institucijas, stiprinti pilietinės visuomenės organizacijas. Taip pat yra būtinas veiksmingas ir teisingas valstybės ir rinkos atliekamo vaidmens santykis. Pastarųjų dešimtmečių patirtis parodė, kad, jei valstybės nesugeba sukurti tinkamos materialinės ir nematerialios infrastruktūros plėtros, skatinimas yra neįmanomas.

3.2 Pačių neturtingiausių sektorių nuosavybės teisių formalizavimo programos (susijusios su akivaizdžiai mažos vertės nuosavybe, kaip antai, skurdūs miestai kai kuriose Lotynų Amerikos valstybėse) parodė, kad tokios teisinės nuosavybės teisės gali turėti teigiamą poveikį plėtrai ir, EESRK nuomone, į jas reikėtų atsižvelgti Europos plėtros politikoje.

<sup>(4)</sup> 2000 m. rugsėjo 8 d. Generalinės asamblėjos rezoliucija A/RES/55/2.

<sup>(5)</sup> Tūkstantmečio pažangos tikslai yra šie: 1. likviduoti kraštutinį skurdą ir badą; 2. pasiekti visuotinį pradinį išsilavinimą; 3. skatinti lyčių lygybę ir suteikti moterims teises; 4. sumažinti vaikų mirštamumą; 5. pagerinti motinų sveikatą; 6. kovoti su ŽIV/AIDS, maliarija ir kitomis ligomis; 7. užtikrinti aplinkos apsaugos tvarumą; 8. sukurti visuotinę partnerystę plėtros srityje

3.3 Antra vertus, EESRK nori pabrėžti, kad švietimas ir mokymas yra svarbus valstybės turtas. Švietimas teigiamą poveikį daro ne tik tiems, kurie mokosi, bet ir visai visuomenei. Bet koks švietimas yra prielaida žmogiškojo kapitalo augimui, kuris sudaro augimo, užimtumo ir pajamų didėjimo sąlygas. Artimiausiu metu antrasis TPT tikslas, t.y. visiems prieinamas pradinis išsilavinimas, turėtų perraugti į kitas su viduriniu ir profesiniu lavinimu susijusias iniciatyvas. ES institucijos ir šalys narės turėtų sustiprinti savo pastangas bendradarbiauti švietimo srityje.

3.4 **Ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas** — būtinos neturtingų šalių vystymosi sąlygos. Tačiau negali būti augimo be minimalaus infrastruktūros lygio, pajamų paskirstymo sistemų, galimybės mokytis ir gydytis, aukštos kokybės institucijų ir socialinio sutarimo. Jei nėra šio socialinio kapitalo, ekonominis vystymasis ir socialinė sanglauda neįmanomi. Skurdas savo ruožtu tampa neįveikiama kliūtis plėtros kelyje. Kuriant gamybos kultūrą, priemonės, padedančios plėtoti neoficialią ekonomiką (savisamos ir socialinės ekonomikos skatinimas, MVĮ vystymas, deramos socialinės apsaugos sistemos kūrimas), taip pat reikšmingos vietinės ir regioninės rinkos plėtra, EESRK nuomone, yra tos priemonės, kurios galėtų prisidėti prie neturtingų šalių ekonominio vystymosi.

3.5 **Tarptautinės prekybos** erdvė suteikia svarbias galimybes padėti mažiau išsivysčiusioms šalims išbristi iš skurdo ir įveikti nepakankamą išsivystymą. Nepaisant to, dabartinės pasaulio prekybos taisyklės yra palankios labiausiai išsivysčiusioms šalims neturtingesniųjų sąskaita. EESRK yra tai pabrėžęs reikšdamas įvairias nuomones, iš kurių paskutinė buvo nuomonė dėl globalizacijos socialinės dimensijos <sup>(6)</sup>. Todėl dabar vykstančio PPO derybų raundo, kurio artimiausia ministrų konferencija įvyks Hong Konge gruodžio mėnesį, metu ir dvišalių Europos Sąjungos derybų metu derėtų pagerinti sąlygas besivystančioms šalims patekti į išsivysčiusių šalių rinkas, sumažinti arba panaikinti visas subsidijas, įskaitant subsidijas žemės ūkiui, kurios iškreipia prekybinius mainus, iš esmės sumažinti kliūtis besivystančių šalių eksportui ir reformuoti susitarimą dėl su prekyba susijusios intelektinės nuosavybės. Todėl patartina ES pagalbos plėtrai neteikti remiantis tomis pozicijomis, kurias besivystančios šalys priima daugiašalėse prekybos derybose, kad būtų išvengta kai kurių tarptautinių finansų institucijų praktikos męgdžiojimo.

<sup>(6)</sup> Nuomonė dėl globalizacijos socialinės dimensijos – ES politikos indėlis teikiant naudą visiems, OL C 234, 2005 9 22.

3.6 Neturtingesnės ir mažiau išsivysčiusios šalys taip pat yra labai pažeidžiamos integracijos į išorines rinkas atžvilgiu ir neturi išteklių įveikti įvairias ekonominių pokyčių pakopas. Todėl plėtros politika turi būti orientuota į **laipsnišką integravimąsi į pasaulines rinkas**, skatinti investicijas į infrastruktūrą, švietimą, sveikatos apsaugą, demokratinį institucijų plėtrą ir į nuosavų veiksmingų vidaus rinkų ir regioninių rinkų atsiradimą šiose šalyse.

3.7 EESRK daugeliu atvejų yra pareiškęs, kad remia **socialinės dimensijos įtraukimą** į ES prekybos, politikos ir bendradarbiavimo **asociacijos susitarimus** (7). Šis minimali socialinė dimensija turėtų apimti padoraus darbo skatinimą, valstybinių ir privačių socialinės apsaugos sistemų plėtrą, pagarbos teisei į darbą veiksmingą (aštuonios pagrindinės TDO konvencijos (8) ir konvencijos Nr. 168 dėl užimtumo skatinimo, Nr. 183 dėl motinystės apsaugos ir Nr. 155 dėl profesinės sveikatos ir darbo saugos).

3.8 **Padorus darbas** (t.y. darbas padoriomis sąlygomis tiek sutartinių įsipareigojimų, tiek sąlygų, kuriomis atliekamas darbas, atžvilgiu) labai svarbus plėtrai. EESRK mano, kad norint, jog žmogaus teisių būtų laikomasi darbo vietoje, į PPO taisykles reikėtų įtraukti socialinį skyrių.

3.9 TPT, savo ruožtu, nepakankamai atsižvelgiama į šį pagrindinį matmenį tame kontekste, kuriame aiškiai matyti globalizacijos poveikis socialinėms sąlygoms apskritai ir darbo sąlygoms konkrečiai. EESRK siūlo numatyti, kad į šiuo metu atliekamą TPT peržiūrą būtų įtraukta ekonominių teisių, socialinių ir darbo teisių padėties analizė ir kad padorus darbas ateityje taptų **9-tuoju Tūkstantmečio pažangos tikslu**.

3.10 **Plėtra ir žmogaus saugumas** ES plėtros politikoje turėtų būti viena kitą papildančios ir paremiančios sąvokos. Akivaizdu, kad saugumas ir aplinkos be konfliktų užtikrinimas yra būtinos sąlygos plėtros strategijai, kurios pagrindą sudaro skurdo likvidavimas. Tačiau kita vertus, ekonominis ir socialinis vystymasis yra pagrindinė saugumo garantija. EESRK mano, kad pagarba žmogaus teisėms turi būti vienas iš pagrindinių ES plėtros politikos prioritetų skiriant ypatingą dėmesį tam, kad kovoje su skurdu būtų gerbiamos moterų teisės. Tai bus esminis indėlis mažinant skurdą ir didinant pasaulio saugumą.

(7) Nuomonė dėl to, „Kaip derybose dėl Ekonominės partnerystės sutarčių atsižvelgti į socialinius aspektus“ OL C 255, 2005 10 14; Nuomonė dėl socialinės sanglaudos Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros baseine, OL C 110, 2004 4 30; Nuomonė dėl žmogaus teisių darbo vietoje, CESE 933/2001.

(8) Konvencija dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo (Nr. 87), Konvencija dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo (Nr. 98), Konvencija dėl priverstinio ar privalomojo darbo (Nr. 29), Konvencija dėl priverstinio darbo panaikinimo (Nr. 105), Konvencija dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje (Nr. 111), Konvencija dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už visavertį darbą (Nr. 100), Konvencija dėl minimalaus įdarbinamojo amžiaus (Nr. 138), konvencija dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo (Nr. 183).

3.11 Ta proga EESRK dar kartą pabrėžia (9) poreikį į ES plėtros politiką įtraukti priemones, orientuotas į žmogaus teisių, įskaitant žmogaus teises darbo vietoje (10), gynėjų apsaugą visame pasaulyje.

3.12 Itin didelis daugelio bendruomenių **pažeidžiamumas** ir naujų bei ilgalaikių grėsmių egzistavimas padidino tiek stichinių, tiek žmogaus sukeltų nelaimių riziką. Plėtros politika turi turėti tai omeny ir labiau laikytis prevencinio požiūrio. Smurtu pasižyminčiose teritorijose vienas iš plėtros politikos priemonių planavimo elementų turi būti kruopšti konfliktus sukeliančių veiksnių analizė, o daugelis šių priemonių turi būti nukreiptos pilietinės visuomenės organizacijų veiklai, kuria siekiama sustiprinti taiką ir spręsti naujus konfliktus bei grėsmes bei užkirsti jiems kelią, remti.

3.13 EESRK mano, kad aplinkos apsauga yra vienas iš trijų **tvariosios plėtros** ramsčių, todėl jai turi būti suteikiamas toks pat prioritetas kaip ir ekonominiam bei socialiniam matmenims. Todėl EESRK pabrėžia poreikį į plėtros strategijų įgyvendinimą, kaip veiksmingumo rodiklį, įtraukti aplinkos apsaugos metmenį. Be to, poveikio aplinkai tyrimai turėtų tapti būtina išankstine tam tikro masto projektų ir veiksmų sąlyga.

3.14 EESRK taip pat mano, kad remiamose šalyse vien tik nacionalinių strategijų nepakanka **globaliems aplinkos apsaugos iššūkiams** įveikti. Išsivysčiusios šalys turi prisiiinti atsakomybę ir sumokėti pagrindinę išlaidų, atsirandančių sprendžiant globalias aplinkos apsaugos problemas, dalį. ES turėtų skirti papildomų finansinių išteklių programoms, skirtoms šio pobūdžio problemoms spręsti.

3.15 Panašu, kad norint besivystančias šalis išvaduoti iš juos kamuojančio skurdo ir nelygybės, nepakanka jas paprasčiausiai įtraukti į tarptautinę prekybą. Šiose šalyse reikia sudaryti vystymuisi, vadinasi, ekonominiam ir politiniam progresui pasiekti, būtinas sąlygas, ir įgyvendinti turto perskirstymo iš turtingų šalių neturtingoms politiką. Taip pat pagalbą teikiančios šalys turi suprasti, kad pagalba plėtrai naudinga ne tik neturtingoms šalims. Ji taip pat turi lemiamą reikšmę turtingų šalių ateičiai, kadangi skurdas ir nelygybė sudaro grėsmę šių šalių saugumui ir plėtros galimybėms. EESRK nuomone, šis uždavinys yra vienas tokių, kuriuos organizuota pilietinė visuomenė gali kuo geriausiai įvykdyti.

3.16 Todėl ES plėtros politika gali teigiamai paveikti **migrantų srautų integravimą** ir skatinti **bendrą su migrantų kilmės šalimis plėtros politiką** (11). Bendradarbiavimas su kilmės šalimis turi lemiamą reikšmę valdant legalių migrantų srautus ir priimant migrantus taip, kad būtų visiškai gerbiamos

(9) Nuomonė dėl socialinės sanglaudos Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros baseine. OL C 110, 2004 4 30, p. 55

(10) Ypač aktualus klausimas yra profesinių sąjungų teisių pažeidimas daugelyje pasaulio dalių, kaip antai Lotynų Amerikoje, kurioje profesinių sąjungų veikėjai yra persekiojami, sodinami į kalėjimą ir net nužudomi.

(11) Žr. EESRK nuomonę dėl *Žaliosios knygos dėl ES požiūrio į ekonominę migracijos valdymą*, OL C 255, 2005 10 14.



jų, kaip imigrantų, o sykiu ir kaip pilnateisių piliečių, teises<sup>(12)</sup>. Migracija turi taip pat prisidėti prie emigrantų kilmės šalių plėtros<sup>(13)</sup>. Todėl būtina sukurti kompensavimo už „protų nutekėjimą“ politikos priemones, būtina sustabdyti piktnaudžiavimą migrantų gimtineje likusioms šeimoms siunčiamų piniginių perlaidų tarifais ir palengvinti emigrantų grįžimą į gimtą šalį, kad jie galėtų prisidėti prie jos plėtra ir ten įsteigtų, pavyzdžiui, produktyvias įmones.

#### 4. Europos plėtros politikos mobilizavimo kriterijai

4.1 Atskirų politikos rūšių tarpusavio **darnos** klausimas — jau seniai egzistuojantis Bendrijos pagalbos klausimas, kurio teisinė bazė yra Sutartyse — įgyja naują reikšmę naujame tarpautiniame kontekste, kuriam labai aktualus saugumo klausimas, globalizacijos padariniai prekybai, žemės ūkiui, užimtumui ir migracijai. Neseniai paskelbtas Komisijos komunikatas aiškiai rodo šio klausimo aktualumą ir ES ryžtą pateikti deramą atsaką. Inicijatyvos „Viskas, išskyrus ginklus“ dėka neturtingoms šalims palanki prekybos politika įgavo daugiau nuoseklumo.

4.2 ES plėtros politika nėra kompensavimo priemonė, kurios tikslas sumažinti galimą žalą neturtingų šalių plėtrai, kurią padaro kitos politikos sritys, pavyzdžiui, prekybos arba saugumo politika. EESRK mano, kad geresnis įvairių Komisijos direktoratų tarpusavio bendradarbiavimas (pavyzdžiui, Prekybos ir Užimtumo direktoratų) padarytų šį požiūrį veiksmingesnį, kaip ir periodiškas Bendrijos politikos poveikio besivystančių šalių socialinei sanglaudai įvertinimas, kuriame pagrindinį vaidmenį vaidintų organizuota pilietinė visuomenė.

4.3 Nors ir siekiama visų ES politikos rūšių darnos, tai neturėtų užgožti plėtros politikos turinio, pajungiant ją kitiems Bendrijos veiksmams ir ignoruojant specifines plėtros iniciatyvų savybes ir tikslus. Sąjungoje, kuri vis labiau įsijungia į išorinius veiksmus ir jie nuolat keičiasi, plėtros politika, norint, kad ji pasiektų jai išskeltus siekius ir tikslus, turi išlaikyti tam tikrą **nepriklausomybę** nuo kitų išorinių veiksmų.

4.4 EESRK mano, kad reikia toliau stengtis suderinti Bendrijos plėtros politiką ir 25 valstybių narių politiką. Jų visų vieninga parama TPT ir EPBO Plėtros paramos komiteto (PPK) pozicijoms turėtų tai palengvinti. Svarbu pasiekti to, kad paramą teikiančių šalių politikos, kurios dažnai tarpusavyje kertasi, būtų darnesnės, ir stengtis, kad jos būtų tarpusavyje nuoseklios. Dėl šio nuoseklumo trūkumo „didėja sandorių sąnaudos“: nuostoliai, pastangų dubliavimas, nenuoseklus

<sup>(12)</sup> EESRK nuomonė dėl *Galimybės naudotis Europos Sąjungos pilietybe* OL C 208, 2003 9 3.

<sup>(13)</sup> Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui *Migracija ir vystymasis: konkrečios gairės* (COM(2005) 390 final).

požiūris ir didžiulė painiava paramą gaunančioms šalims. 2002 m. kovo mėn. Barselonoje įvykusiame Europos viršūnių susitikime ES išipareigojo iki 2004 m. priimti praktines politikos koordinavimo ir procedūrų derinimo priemones tiek Europos Komisijoje, tiek valstybėse narėse. Nepaisant to, iš tų išipareigojimų kylančios rekomendacijos iš tiesų nebuvo įgyvendintos. EESRK mano, kad ES ir valstybių narių politikos veiksmingas tarpusavio suderinimas turi lemiama reikšmę būsimai Bendrijos plėtros politikai. EESRK kiek galėdamas skatins diskusijas su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis, siekdamas sukurti **plėtros politikai bendrą Europos platformą**. EESRK taip pat remia Komisijos poziciją dėl poreikio turėti plėtros politiką Europos lygiu. Tai įpareigotų tiek valstybes nares, tiek pačią Komisiją.

4.5 Pagrindinė Bendrijos plėtros politikos pridėtinė vertė turėtų būti koordinavimo su valstybių narių politikomis ir tarpusavio papildymo sustiprinimas. ES turi kai kurių lyginamųjų privalumų, kaip antai jos dydis, neutralus įvaizdis ir indėlis į pasaulinius fondus. Reikėtų išnaudoti visus šiuos privalumus.

4.6 Kartu EESRK remia idėją, kad **ES ir toliau dalyvautų ir vieningai išsakytų nuomonę visuose daugiašaliuose forumuose**, kuriuose nagrinėjami plėtros klausimai. ES privalo vaidinti aktyvų vaidmenį reformuojant daugiašalę sistemą ir rasti bendrą poziciją šiuo klausimu. Tai turėtų įtakoti Jungtinių Tautų sistemą dėl to proceso, kurį paskatino jos generalinis sekretorius, o taip pat tarptautines finansines institucijas ir kitus daugiašalius forumus, kaip antai PPK, Paryžiaus klubas, G8 ir PPO. ES gebėjimas būti tarptautinių procesų dalyviu, turinčiu jiems įtaką ir realią galią, priklauso nuo jos gebėjimo išlaikyti vieningą frontą daugiašaliuose organuose. Analogiškai ES privalo sustiprinti konsultavimosi ir koordinavimo vietoje su JT specializuotomis agentūromis ir kitais pagalbos teikėjais mechanizmus.

4.7 **Institucinis** plėtros **matmuo** turi lemiama reikšmę ir todėl būtina stiprinti vietinių institucijų gebėjimus. Stipresnės institucijos yra pagrindas gero viešųjų reikalų valdymo, kuris sudaro sąlygas taip paskirstyti ir valdyti išteklius, kad problema būtų sprendžiamas laikantis dalyvavimo, skaidrumo, atskaitomybės, kovos su korupcija, teisingumo ir teisinės valstybės principų. PVO gebėjimų ir išteklių didinimas turi lemiama reikšmę užtikrinant, kad šios šalys pačios imtųsi vadovauti plėtros procesui.

4.8 Todėl ES turėtų **kaupiti informaciją ir pasimokyti** iš bendradarbiavimo programų su naujomis valstybėmis narėmis, kurios per trumpą laiką iš pagalbos gavėjų virto pagalbos teikėjų bendrijos narėmis. Jų, kaip pagalbą gavusio partnerio, suvokimas ir požiūris gali būti itin naudingi diegiant inovacinius pagalbos valdymo metodus.

4.9 Kadangi **decentralizacijos** lygis tose šalyse, kurios yra Bendrijos bendradarbiavimo gavėjos, aukštas, reikia tobulinti įvairių partnerių dalyvavimo mechanizmus ir sukurti tokius koordinavimo mechanizmus, kurie atitiktų bendradarbiavimo „iš apačios į viršų“ principą.

4.10 Koordinavimo ir konsultavimosi mechanizmų tobulinimas turėtų padidinti pagalbos **veiksmingumą ir efektyvumą**, nes sumažės sandorių sąnaudos. Tačiau veiksmingumui poveikį daro ir kiti veiksniai ir jo stebėseną turi būti neatskiriama viso Bendrijos bendradarbiavimo dalis. Komisija sukūrė griežtas pagalbos kokybės vertinimo ir kontrolės sistemas. Jos turėtų būti plačiau naudojamos ne vien tam, kad užtikrintų reikalingą atskaitomybę, bet ypač ir tam, kad būtų pasisemta patirties. Į Bendrijos institucijų atliekamą pagalbos vertinimą reikėtų įtraukti kitus, bendresnius klausimus, kaip antai pagalbos pakeičiamumo <sup>(14)</sup> tyrimą.

4.11 Reikėtų suderinti **įsisavinimo** principą, kuris iki šiol skirtinguose geografiniuose kontekstuose buvo skirtingai taikomas, pasinaudojant šiuo metu egzistuojančiomis geromis praktikomis ir jų įgyvendinimo patirtimi. Dalyvavimas ir **įsisavinimas** turi būti būdingi kiekvienam veiklos, programų arba projektų etapui, pradedant preliminarinių nacionalinių programų aptarimu, baigiant galutiniu veiksmų įvertinimu.

## 5. Dalininkai plėtros politikoje

5.1 Bendrijos plėtros politika — tai **viešoji politika**, apimanti **daugybę dalininkų**. Šį faktą turėtų labiau pripažinti Bendrijos institucijos, sudarydamos palankesnes sąlygas įvairioms Europos organizacijoms dalyvauti šioje politikoje. Įvairių dalininkų — tiek valstybinių, tiek privačių — tarpusavio bendradarbiavimas — būtina veiksmingos ir nuoseklios plėtros politikos sąlyga.

5.2 Įgyvendinus **jungimosi, dalyvavimo ir įsisavinimo** principus, pagerėjo bendradarbiavimas plėtros srityje, kurį būtina palaikyti ir plėsti, labiau įtraukiant ne tik vyriausybinis, bet ir kitus socialinius atstovus.

<sup>(14)</sup> Terminas, reiškiantis, kad pagalbos gavėjas nederamai naudoja pagalbos išteklius.

5.3 Kad būtų parengta ilgalaikė kovos su skurdu politika ir geriau panaudojamos pagalbos plėtrai lėšos, reikia veiksmingo išipareigojimo ir pagalbą gaunančių šalių demokratinių valdžios institucijų, ir tų, kurie tose šalyse turi ekonominę ir socialinę galią.

5.4 EESRK mano, kad pilietinės visuomenės organizacijų (darbuotojų, darbdavių, vartotojų, žmogaus teisių gynimo organizacijų ir t.t.) stiprinimas pietų kraštuose turi tapti vienu iš pagrindinių ES plėtros politikos prioritetų. Skurdo ir nelygybės mažinimas didele dalimi susijęs su pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimų teikti reikalavimus, vesti derybas, siekti kompromisų ir dalyvauti veikloje stiprinimu. Taigi, ES plėtros politika turėtų ne tik skatinti konkretų **tikrų pilietinės visuomenės organizacijų** dalyvavimą veiksmuose, kylančiuose iš pagalbos plėtrai, bet taip pat ir **stiprinti** šias organizacijas ir siekti, kad jų visuomenė <sup>(15)</sup> jas pripažintų pagrindiniais plėtros proceso dalininkais. Tuo tikslu reikėtų numatyti specialias finansavimo lėšas.

5.5 Be to, ES plėtros politika turėtų pagalbą gaunančiose šalyse propaguoti teisinę sistemą, kuri sudarytų sąlygas pilietinės visuomenės organizacijoms dalyvauti jų šalies plėtroje: gaunant finansines lėšas pilietinės visuomenės pajėgumams tobulinti ir sustiprinti, telkiant nuolatiniam dalyvavimui ir dialogui reikalingas priemones, nustatant šių organizacijų konsultavimo procedūras visuose preliminarinių nacionalinių ir regioninių programų etapuose, skleidžiant gerą praktiką. Europos organizacijos turi būti lygiai taip pat konsultuojamos ES remiamų veiksmų klausimais.

5.6 Šiuo metu tik AKR šalys pripažįsta oficialių PVO atstovų dalyvavimą visuose bendradarbiavimo vystymosi labai etapuose. Šios Kotonu susitarime nustatytos prievolės nėra bendradarbiaujant su kitais regionais, kur vyksta tik neoficialios konsultacijos <sup>(16)</sup>. EESRK ragina, kad ES plėtros politika ateityje šią iniciatyvą atveju išplėstų į kitus regionus ir sukurtų oficialius mechanizmus, kurie įtrauktų pilietinės visuomenės organizacijas į plėtros politikos planavimą, įgyvendinimą ir vertinimą.

<sup>(15)</sup> EESRK žino, koks svarbus yra pilietinės visuomenės organizacijų reprezentatyvumas. Šiai temai išnagrinėti buvo sukurtas pakomitetis. AKR-EB Kotonu sutartyje numatyti įvairūs nevyriausybinis organizacijų reikalavimų atitikimo kriterijai, vadovaujantis kuriais šiuo atveju galima įgyti teisę naudotis Europos plėtros fondo lėšomis. Ir EESRK nuomonė dėl *Organizuotos pilietinės visuomenės ir Europos valdymo: Komiteto įnašas rengiant Baltąją knygą* pateikia reprezentatyvumo kriterijus Europos pilietinės visuomenės organizacijoms.

<sup>(16)</sup> Pavyzdžiui, DG RELEX organizuojami pilietinės visuomenės forumai dėl santykių tarp ES ir Andų bendrijos, Centrinės Amerikos, Meksikos ir MERCOSUR šalių.

5.7 Kotonu susitarime siūloma unikali galimybė nevalstybiams atstovams pasinaudoti tam tikru kiekvienai šaliai skirtų ES fondų procentu (EPF lėšos, skirtos nacionalinėms ir regioninėms preliminarioms programoms). Šių lėšų tikslas — stiprinti pilietinės visuomenės gebėjimus ir sudaryti jai palankias sąlygas aktyviai įsitraukti į regioninės ir nacionalinės skurdo mažinimo strategijos įgyvendinimą.

EESRK ragina, kad pilietinės visuomenės konsultacijų modelis būtų naudojamas ES santykiuose su kitais regionais, kaip antai Lotynų Amerika, Europos ir Viduržemio jūros partnerystės šalys.

5.8 Be to, šia ES plėtros politikos peržiūra būtina siekti užtikrinti, kad teisės dalyvauti veikloje būtų ne tik pripažintos, bet ir įgyvendinamos ten, kur jos buvo suteiktos. Praktiškai esama daug spragų įgyvendinant tai, dėl ko yra sutarta. Todėl PVO atstovams sunku iki galo suprasti susitarimus ir veiksmingai konsultuoti. Taip pat reikia apibrėžti pilietinės visuomenės organizacijų reprezentatyvumo kriterijus ir panaikinti kliūtis trukdančias naudotis Bendrijos lėšomis.

5.9 **Stabilių ir demokratiškų darbo santykių sistemų** sukūrimas yra padoraus įdarbinimo tikslo propagavimo pagrindas. Tačiau tai taip pat ir ekonominio vystymosi kertinis akmuo. Todėl EESRK mano, kad subalansuoto socialinio dialogo skatinimas turėtų būti įtrauktas į Europos plėtros politikos tikslų sąrašą. Turėdamas omeny Europos patirtį šioje srityje, EESRK mano, kad į šio uždavinio vykdymą būtina įtraukti Europos profsąjungas ir darbdavių organizacijas.

5.10 Įmonės privalo imtis aktyvaus ir pozityvaus vaidmens įgyvendinant tvarios plėtros tikslus, kaip pripažino EBPO Tarptautinio verslo įmonių elgesio kodekse<sup>(17)</sup>. EESRK mano, kad ES plėtros politika turėtų prisidėti prie **įmonių socialinės atsakomybės** skatinimo, visų pirma Europos įmonių šalyse, kurioms ji teikia pagalbą. EESRK, kaip jau anksčiau buvo pareiškęs<sup>(18)</sup>, tiki, kad jei įmonės pagalbą gaunančiose šalyse elgsis bent taip pat, kaip jos paprastai elgiasi Europoje, vadovaudamosi tais pačiais darbo, socialiniais ir aplinkos apsaugos kriterijais, jos labai smarkiai prisidės prie tų šalių ekonominio ir socialinio vystymosi.

5.11 Plėtros politika bus sėkminga ir augs tik tuomet, jei ją deramai **palaikys visuomenė**. EESRK mano, kad reikalingos didelės pastangos, siekiant padidinti žmonių informuotumą pagalbos plėtrai klausimais. „Pasaulinės pilietinės sąmonės“ atsi-

<sup>(17)</sup> EBPO gairės tarptautinio verslo įmonėms, OECD, 2000.

<sup>(18)</sup> EESRK nuomonė dėl „Žaliosios knygos – Europos teisinės bazės įmonių socialinės atsakomybės srityje“ OL C 125, 2002 2 27 ir „Komisijos komunikato – Socialinės darbotvarkės“ OL C 294, 2005 11 25.

radimas, kuris akivaizdžiai pastebimas visų pirma aplinkos apsaugos srityje, turi būti stiprinamas ir plečiamas, apimant skurdo, nelygybės, pasaulio viešųjų gėrybių klausimus. EESRK mano, kad į šio uždavinio vykdymą būtina įtraukti mokyklas, žiniasklaidą ir, žinoma, pilietinės visuomenės organizacijas. EESRK, bendradarbiaudamas su Europos institucijomis, mielai atliktų šios politikos instrumento vaidmenį.

## 6. ES plėtros politikos prioritetai, koncentracija ir diferenciacija

6.1 Siekiant užtikrinti, kad pagalba būtų veiksmingesnė ir turėtų didesnę įtaką, būtų protinga sutelkti dėmesį į tuos sektorius ir iniciatyvas, kuriems ES galėtų suteikti **didesnę pridėtinę vertę** arba kuriems kiti donorai ko nors negali suteikti. Vis dėlto, patirtis rodo, kad kartais nustatyti tokius prioritetus arba iš anksto apibrėžti tikėtiną Bendrijos pridėtinę vertę yra neįmanoma. Bet kuriuo atveju, šalies programų rengimas turėtų tapti derybų tarp partnerių priemone. Šio darbo atspirties taškas turėtų būti Skurdo mažinimo šalyje strategijos dokumentai (SMSD).

6.2 EESRK laikosi požiūrio, kad plėtros politiką stiprinantys motyvai turi būti ir politiniai, ir etiniai: jeigu nepavyks nugalėti šių dienų nelygybės, globalizacija nebus sėkminga. Todėl mes manome, kad ES plėtros politika negali apsiriboti neišsivystymo problemos sprendimu. Viena ES galių ir turėtų būti jos veikla, siekiant **globalių daugiasektorių strateginių tikslų**, tokių kaip sveikata (įskaitant reprodukcinę sveikatą), švietimas, lyčių lygybė, aplinkos apsauga ir produktyvių įmonių ir darbo vietų kūrimas, padorus darbas. Tam tikslui bendradarbiavimui plėtros srityje reikalingi papildomi finansiniai išteklių, kuriuos suteiktų naujos finansavimo priemonės.

6.3 Bendrijos bendradarbiavimas iš pat pradžių buvo labai **koncentruotas geografiškai**, o AKR šalių atveju, kaip parodė Kotonu susitarimas, tapo itin sudėtingas. Paskesnių Lomės ir Kotonu konvencijų patirtis turėtų būti pritaikyta kitiems, ypač Azijoje esantiems, regionams arba šalims, kurios yra išpareigosios siekti TPT. Taigi, egzistuoja poreikis plėtoti nuolatines, lankstesnes ir struktūruotas priemones kitose pasaulio dalyse, gaunančiose Bendrijos pagalbą. Jos turėtų peržengti tradicinių viršūnių susitikimų ir susitarimų ribas ir siekti strategiškesnės bendradarbiavimo vizijos. Be to, Bendrijos pagalba turėtų pasiekti **visas** neturtingas šalis.

6.4 EESRK pritaria, kad į ES plėtros pagalbos prioritetines zonas būtų įtraukta su Saharos dykuma besiribojanti Afrika. Tačiau, siekiant veiksmingumo, šis projektas turi būti susietas su geresniu valdymu Afrikoje tiek nacionaliniu, tiek ir regioniniu lygiu, įtraukiant tarpvalstybines Afrikos organizacijas, valstybes ir pilietinės visuomenės organizacijas. Pilietinės visuomenės organizacijos turi būti įtrauktos todėl, kad jos yra nepriklausomos, arti žmonių ir yra pajėgios reaguoti; jos gali užtikrinti, kad piliečiai prisiims rimtą atsakomybę už jiems tiesioginę įtaką darančią plėtros politiką.

6.5 Taigi, EESRK siūlo palengvinti galimybę Afrikos PVO gauti Bendrijos finansavimą, užtikrinant joms tiesioginę galimybę gauti lėšas nacionaliniu lygiu. Taip pat turi būti numatyta horizontali programa, skirta nevalstybiniam veikėjams finansuoti, o pilietinę visuomenę reikia daugiau ir sistemingiau įtraukti į bendradarbiavimo politikos bei strategijų rengimą ir įgyvendinimą.

6.6 Siekiant užtikrinti, kad ekonominės plėtros teikiama nauda pasinaudotų kuo daugiau žmonių ir ja nebūtų piktnaudžiaujama, EESRK pageidautų, kad ES plėtros pagalbos Afrikai veikloje būtų atsižvelgta į socialinės sanglaudos ir padoraus darbo visiems principus. Šie principai bus geriau apsaugoti, jeigu vyks rimtas socialinis dialogas, o bendriau — dialogas su pilietinei visuomenei atstovaujančiomis organizacijomis. Siekdamas šio tikslo, EESRK, remdamasis Europos Komisijos komunikatu<sup>(19)</sup>, bendradarbiaus kartu su Afrikos ekonomikos, socialiniu ir kultūros komitetu ir keisis patirtimi bei žiniomis svarbiomis pripažintose sferose.

6.7 Bendrijos plėtros politika daugiau dėmesio turėtų skirti šalims su vidutiniu pragyvenimo lygiu, kurios vis dar susiduria su didelėmis vidaus skurdo ir nelygybės problemomis. Todėl keista pripažinti, kad nuolat mažėja ES pagalbos Lotynų Amerikai apimtys, kai tuo tarpu būtent šiame regione pragyvenimo lygio skirtumai yra ryškiausi. Antra vertus, šalyse su vidutiniu pragyvenimo lygiu (tokiose kaip Brazilija, Urugvajus arba Meksika) yra didelių „skurdo kišenių“. Reikėtų sukurti rodiklių sistemą, kuri leistų prižiūrėti padėtį tokiose šalyse. EESRK pritaria, kad ES savo plėtros politikoje Lotynų Amerikai suteiktų didesnę prioritetą.

6.8 Sveikiname Komisijos siūlymą kurti specialias **pereinamųjų laikotarpių** priemones, kurios prisitaikydamos prie besikeičiančios padėties ir nestabilių valstybių, palengvintų galimybę plėtoti tarpusavio ryšius tarp pagalbos, rekonstrukcijos bei plėtros, ir visa tai, vadovaujantis būtina diferenciacijos logika. Kartu, plėtojant bendradarbiavimą tokiomis aplinkybėmis, mums reikės stiprinti preventyvius ir ankstyvojo įspėjimo komponentus.

<sup>(19)</sup> Paspirtinti pažangą siekiant Tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimo (COM(2005) 132 final).

## 7. Finansavimas

7.1 Sąjunga yra išpareigojusi siekti bent jau to, kas sutarta Monterėje, tačiau jau matyti, kad reikėtų prisiimti didesnius išpareigojimus, jei norime, kad būtų pasiekti TPT. Barcelonos 2002m. Kovo mėnesio Europos Vadovų Taryboje buvo sutarta 2006 m. padidinti oficialią pagalbą plėtrai (OPP) iki 0,39 proc. BVP. Palyginti su dabartiniu 0,22 proc. vidurkiu, tai yra reikšmingas išpareigojimas, tačiau jis neprilygsta ES valstybių narių pagalbos lygiui 1990 m., kai sudarė 0,44 proc. BVP. 2005 m. gegužės 23 — 24 d. vykusioje Taryboje buvo apibrėžti nauji **daugiau reikalaujantys tikslai** ir buvo išpareigota 2010 m. pasiekti 0,56 proc. BVP vidutiniškai visoje ES. 15 senųjų ir 10 naujųjų valstybių narių išpareigojimams skiriasi. Vis dėlto akivaizdu, kad, siekiant TPT, reikalingas nuolatinis išpareigojimas.

7.2 2005m. liepos mėn. G8 valstybių išpareigojimas nurašyti visą daugiašalę 18 skurdžiausių valstybių skolą yra reikšmingas žingsnis į priekį, kurį būtina paremti, nors mes turėsime palaukti, kol bus galutinai patvirtintas šis išpareigojimas, o sykiu ir informacija, kad panaši priemonė bus pritaikyta dar 20 šalių. EESRK mano, kad ši priemonė turi būti pritaikyta visoms mažiau išsivysčiusioms valstybėms ir finansuojama iš atskirų papildomų šaltinių, o ne tiesiog perskirstant valstybinės pagalbos plėtrai skirtas lėšas.

7.3 Todėl 2007 — 2013 m. finansinėje perspektyvoje turės būti rastas aiškesnis ir specifiskesnis būdas įtraukti finansinius išpareigojimus būtinus TPT pasiekti.

7.4 Plėtros **finansavimo būdai** kito, palaipsniui prisitaikydami, kad partneriai juos išsavitų. Bendrijos bendradarbiavimas turi būti tobulinamas, plėtojant ilgalaikį prognozavimą ir gerinant daugiamečių planavimo priemones, kurios sumažintų galimo biudžeto perskirstymo ir pagalbos „lakumo“ neigiamus padarinius.

7.5 Pagalbos poreikis, kuris yra nuspėjamas ir stabilus, prieštarauja nacionalinių biudžetų, kurie derinami kasmet, principui. Tai yra viena iš priežasčių, pagrindžiančių **papildomų finansavimo šaltinių** poreikį. Bet pagrindinė priežastis — poreikis rasti papildomų lėšų plėtrai, tuo pat metu išsaugant tradicinį finansavimą. Nesutarimas tarp valstybių narių dėl naujų papildomo finansavimo šaltinių, kurie papildytų oficialią pagalbą plėtrai (OPP) ir suteiktų TPT naujų išteklių, stabdo jų įgyvendinimą. Iš esmės egzistuoja du novatoriški būdai, kaip sukurti papildomas pagalbos plėtrai finansavimo priemones. Visų pirma, yra Tarptautinė finansavimo priemonė *International Finance Facility (IFF)* ir, antra, tarptautinių mokesčių įvedimas.



Be sunkumų siekiant politinio sutarimo įgyvendinti šias priemones, pirmuoju atveju iškyla rimtų šių lėšų valdymo ir naudojimo klausimų. Antruoju atveju, sunkiausia pasiekti tarptautinį sutarimą dėl jo taikymo. EESRK mano, kad abi priemonės gali būti tinkamos ir papildyti viena kitą. Jas įgyvendinti yra itin svarbu, tačiau kartu turi būti užtikrinama, kad jos liks tik papildomos priemonės.

7.6 Artimiausiais metais vienu iš plėtros tikslų turėtų būti visiško pagalbos **atsiejimo** užtikrinimas. Remdamasis gausiais pasiūlymais šiuo klausimu<sup>(20)</sup>, EESRK ragina Tarybą ryžtingai užbaigti pasiūlymo priimti reglamentą dėl paramos atsiejimo ruošimą ir užtikrinti, kad valstybės narės sektų šį klausimą labiau, o ne tik remdamosi PPK rekomendacijomis.

7.7 Dabartinė valstybių donorų ir konkrečiai ES politikos pozicija yra mažinti pagalbą projektams ir finansuoti valstybių gavėjų vyriausybės biudžetus, siekiant suteikti jiems galimybę plėtoti savarankišką politiką. EESRK mano, kad tai niekada neturėtų kenkti tikslų, kurių turėtų būti pasiekta pasinaudojant ES suteikta pagalba, įgyvendinimui. Antra vertus, toks finansavimo būdas gali puoselėti išsavinimo principą, jeigu jis nepakeičia senojo pobūdžio projektų stebėsenos nauja — politinė — sistema, apibrėžiančia, kokia kryptimi turėtų būti vykdoma ekonominė ir socialinė politika.

7.8 Plėtros finansavimo priemonės privalo **atitikti** savo tikslus. Didesnis Bendrijos bendradarbiavimo vikrumas ir lankstumas yra būtinas, atsižvelgiant į ilgą projektų ciklą arba iniciatyvų, kurioms skirta dabartinė Europos pagalba, ciklų valdymą. Be to, būtų netikslinga sujungti bendro pobūdžio ekonominio bendradarbiavimo priemonės su bendradarbiavimo plėtros labai priemonėmis. Plėtros politika tikslų požiūriu yra sąlyginai nepriklausoma, o tai reikalauja, kad jai skirtos priemonės būtų šiek tiek prie jos pritaikytos. Tai liečia ir planavimo, ir skyrimo priemones.

7.9 **Vikrumas** dar svarbesnis tampa tuomet, kai po karo arba stichinės nelaimės vykdoma rekonstrukcija arba kai susiklosto kritinė padėtis, kai lėtumas ir nelankstumas neleidžia imtis veiksmų. Tokios iniciatyvos, kaip Taikos fondas Afrikai, yra priderintos prie tokių padėčių realių.

7.10 Visa ES parodė pakankamą pagarbą Itin išsiskolinusių neturtingų šalių (IINŠ) iniciatyvai, skirtai jų **išorės skolai** sumažinti. Tačiau per trumpą laiką ši iniciatyva nėra pajėgi išspręsti ilgalaikės skolos ir skolos aptarnavimo problemų, todėl turi būti apsvarstytos kitos alternatyvos. Komisija pasiūlė laikinas priemones šalims, kurios atsigauja po karo arba patyria neramumus, tačiau ilgalaikės problemos lieka neišspręstos. EESRK

<sup>(20)</sup> Žr. nuomonę OL C 157, 2005 6 28 dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės pasinaudoti Bendrijos išorės pagalba“.

siūlo aktyvesnes skolų valdymo priemones, tokias kaip skolų mainymas į švietimą arba socialines investicijas arba galimybė panaikinti skolą tiems regionams, kurie nukentėjo nuo didelio masto nelaimių.

7.11 Didėjantis susirūpinimas taip vadinamomis **pasaulio viešosiomis gėrybėmis** reiškia, kad jų apsaugai turėtų būti skirtas specialus finansavimas. Siekdama šio tikslo, ES turėtų parengti veiksmų planą remdamasi jų apsaugos svarba bei priemonės tai apsaugai finansuoti ir būti lanksti skirstydama lėšas. Pastaraisiais metais atskirais atvejais, tokiais kaip AIDS, vanduo, skiepai ir pan., panaudotos bendros lėšos ir įvykdytos bendros iniciatyvos atrodo galėtų būti vikrumo pavyzdžiu, todėl Bendrijos parama tokio tipo iniciatyvoms, kurių kai kurios valstybės narės jau ėmėsi<sup>(21)</sup>, turėtų būti tęsiama.

7.12 Kaip jau esame pabrėžę, EESRK siūlo į ES plėtros strategiją įtraukti specifines problemas **vidutinio pragyvenimo lygio valstybių**, kuriose dar gausu „skurdo kišenių“ ir kur didelės gyventojų grupės skursta. Nors minėtu atveju tinkama pagalbos forma neapsiriboja negrąžintina pagalba, o sykiu teikiamos ir paskolos arba naudojamos kitos sujungtos pagalbos formos, į šią problemą reikia atkreipti dėmesį. Tokiais atvejais, kriterijai, atsižvelgiant į ES ir Lotynų Amerikos bei Karibų jūros regiono šalių viršūnių susitikimą 2004 m. Gvadalaharoje, turės papildyti TPT, socialinę sanglaudą įvardindami tikslu<sup>(22)</sup>. Siekiant socialinės sanglaudos, reikės be kitų dalykų atlikti biudžeto valdymo reformas ir įdiegti progresyvinę mokesčių sistemą.

## 8. Pasiūlymai

8.1 EESRK mano, kad kova su skurdu privalo būti esminis ES iniciatyvų veiksnys, siekiant teisingesnės, saugesnės ir mažiau ekologiškai kenksmingos globalizacijos. Todėl ji turėtų tapti logiška Europos vidaus ekonominės plėtros ir socialinės harmonijos modelio tąsa išorėje<sup>(23)</sup>.

8.2 EESRK laikosi nuomonės, kad ES plėtros politika privalo suvaidinti pagrindinį vaidmenį skleidžiant pamatines ES vertybes ir apsaugant nuo neigiamų skurdo ir nelygybės (nesaugumo, gamtinių išteklių mažėjimo, nekontroliuojamos migracijos) padarinių. Todėl EESRK siūlo ES plėtros politikai suteikti toki patį vaidmenį, kaip ir saugumo politikai.

<sup>(21)</sup> Europos Komisija atliko tyrimą papildomo plėtros finansavimo tema „Komisijos darbo dokumentas Nauji plėtros finansavimo šaltiniai. Galimybių apžvalga“ (SEC(2005) 467; 2005 m. balandis) ir parengė Komunikatą „Paspartinti pažangą siekiant TVT įgyvendinimo. Plėtros finansavimas ir pagalbos efektyvumas“ (COM(2005) 133 final). Minėtuose dokumentuose siūlomos įvairios iniciatyvos ir pristatoma valstybių narių pozicija šiuo klausimu. Nors tos pozicijos ir nėra galutinės, naujų finansavimo šaltinių aspektu kai kurios valstybės narės užėmė progresyvesnes pozicijas.

<sup>(22)</sup> Žr. nuomonę OL C 112, 2004 4 30 dėl „Socialinės sanglaudos Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros regione“.

<sup>(23)</sup> Šiuo klausimu žr. dabar EESRK rengiamą nuomonę „Sąjungos išorinė pagalba: organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo“ (pranešėjas M. Koryfidis – OL C 74, 2005 3 23).

8.3 Atsižvelgdamas į aukščiau išdėstytus punktus, EESRK siūlo, kad naujame ekonominės globalizacijos kontekste Europos socialinio modelio (socialinis reguliavimas, pasirošimas siekti susitarimo tarp socialinių partnerių, universalios socialinės apsaugos sistemos) sklaida turėtų tapti pagrindiniu ES plėtros politikos ramsčiu.

8.4 EESRK mano, kad muitų barjerų besivystančių šalių eksportui panaikinimas ir su eksporto kainomis susijusių subsidijų (įskaitant žemės ūkio subsidijas) mažinimas galėtų padėti mažinti<sup>(24)</sup> skurdą. Nors tokio žingsnio trumpalaikės pasekmės gali būti ginčytinos (ta prasme, kad besivystančios šalys, kuriose vyrauja importas, gali nukentėti dėl kainų šuolio). Kartu jis ragina reformuoti susitarimą dėl intelektinės nuosavybės, kuri susijusi su prekyba. Todėl EESRK rekomenduoja, kad atsivėrianti prekyba besivystančiose šalyse būtų nukreipta į palaipsnį šių šalių integraciją į pasaulines rinkas, o kartu su ja būtų vykdomos programos, skirtos struktūriniam sutvirtinimui šiose šalyse.

8.5 EESRK siūlo į ES ir įvairių šalių bei pasaulio regionų asociacijos susitarimus įtraukti socialinį matmenį, kuris apimtų bent padorus darbo propagavimą, valstybinių ir privačių socialinės apsaugos sistemų plėtrą ir veiksmingą pagarbą darbo teisėms, įtvirtintoms TDO pagrindinėse konvencijose. EESRK taip pat siūlo šiuose susitarimuose numatyti priemones, skirtas organizuoti pilietinei visuomenei įtraukti.

8.6 Padorus darbas, remiantis Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) apibrėžimu, yra neatsiejamas nuo kovos su skurdu ir socialinės sanglaudos stiprinimo. Todėl EESRK siūlo padorų darbą įvardinti kaip 9-ąjį Tūkstantmečio plėtros tikslą.

8.7 Žmogaus teisių gynimas yra vienas iš kertinių ES plėtros politikos dalykų. Todėl EESRK siūlo į šią politiką įtraukti priemones, skirtas veiksmingai apsaugoti žmogaus teisių, įskaitant žmogaus teises darbo vietoje, gynėjus tuose regionuose, kuriuose vyksta bendradarbiavimas.

8.8 EESRK mano, kad svarbu įtraukti aplinkos matmenį, kuris taptų plėtros strategijų įgyvendinimo efektyvumo rodikliu. Jis taip pat mano, kad poveikio aplinkai studijos turi tapti išankstine tam tikro masto projektų sąlyga.

8.9 EESRK laikosi požiūrio, kad ES plėtros politika turėtų prisidėti prie migracijos srautų sustyguoto integravimo, įskaitant ir teises. Be to, jis pasisako už bendrą plėtros politiką su imigrantų kilmės valstybėmis numatant kompensacijas už „protų nutekėjimą“ šalinant perlaidų siuntimo kliūtis ir padedant migrantams grįžti ir steigti produktyvias įmones. Bet

<sup>(24)</sup> Remiantis įvairių tarptautinių institucijų atliktais tyrimais, sunku įvertinti, kokio poveikio besivystančių šalių ekonomikai turės sumažinta parama eksportui, nes šis poveikis yra skirtingas atsižvelgiant į kiekvienos šalies konkrečią padėtį ir prekybos struktūrą.

kuriuo atveju migracijos politika neturėtų tapti nauju plėtros politikos kompleksinio susiejimo šaltiniu.

8.10 EESRK ragina, kad visos ES politikos atitiktų plėtros strategiją, o plėtros politika kitų politikos sričių atžvilgiu būtų specializuota ir nepriklausoma. EESRK mano, kad vis svarbiau derinti Bendrijos ir valstybių narių plėtros politiką. Europos plėtros politikai turi būti sukurta bendra platforma arba darbotvarkė, kurioje valstybėms narėms būtų nurodyti konkretūs terminai ir įgyvendintinos sistemos. EESRK taip pat remia valstybių narių ir ES dalyvavimą daugiašaliuose forumuose, kai laikomasi bendrų pozicijų. EESRK remia Komisijos poziciją, kad yra galimybė suformuoti Europos Sąjungos lygio plėtros politiką, kurioje dalyvautų valstybės narės ir pati Komisija.

8.11 Siekiant mažinti skurdą, reikia kitaip paskirstyti galią ir galimybes. Siekiant šio tikslo, būtina konsoliduoti įstatymo viršenybe pagrįstos socialinės ir demokratinės valstybės institucijas. Taip pat reikia stiprinti pilietinės visuomenės organizacijas. Todėl EESRK siūlo biudžete numatyti išlaidų kategorijas, skirtas šiam tikslui.

8.12 Remdamasis laiko patikrintu ES ir AKR šalių santykių pavyzdžiu, EESRK ragina Europos Komisiją, Tarybą ir Europos Parlamentą paremti EESRK, kad jo vaidmuo, kurį jis atlieka santykiuose su kitų regionų, pavyzdžiui, Lotynų Amerikos ir Europos Viduržemio jūros valstybių, ekonominiiais ir socialiniais sluoksniais, būtų išplėstas. EESRK ragina politinius partnerius paremti šiuos punktus: politinį mandatą ir finansinius išteklius, leidžiančius dalyvauti ekonominiams ir socialiniams sluoksniais; institucinį pilietinės visuomenės dialogo pripažinimą ir oficialų bei reguliarių pilietinės visuomenės dalyvavimą prižiūrint asociacijos susitarimus viršūnių susitikimuose, jungtiniuose parlamentiniuose komitetuose ir pilietinei visuomenei svarbioje politikoje, pavyzdžiui, socialinės sanglaudos ir padorus darbo; EESRK pastangas puoselėti tiek konsultavimo funkciją, tiek ir socialinį dialogą bendradarbiaujant su TDO ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis. Šiame kontekste EESRK prašo Europos Komisiją, Tarybą ir Europos Parlamentą paremti Jungtinės deklaracijos dėl ES plėtros politikos 2.2 pastraipos papildymą specialia nuoroda į EESRK, kaip veiksmingą ir būtiną dialogą su ekonominiiais ir socialiniais sluoksniais katalizatorių.

8.13 EESRK siūlo, kad stabilų ir demokratiškų darbo santykių ir socialinio dialogo skatinimas, taip pat įmonių socialinės atsakomybės skatinimas būtų vienas iš pagrindinių ES plėtros politikos tikslų.

8.14 EESRK mano, kad Bendrijos veiksmų pridėtinė vertė turi būti orientuota į pasaulinius daug sektorių apimančius strateginius tikslus. Jis taip pat norėtų, kad pagalba su Saharos dykuma besiribojančiai Afrikai liktų prioritetu tol, kol šioje teritorijoje bus sukurtos geresnio valdymo sąlygos. EESRK taip pat ragina Bendrijos pagalbą skirti visoms neturtingoms šalims.

8.15 EESRK mano, kad Bendrijos plėtros politika daugiau dėmesio turėtų skirti šalims, kurių gyvenimo lygis yra vidutinis ir kurios susiduria su didelėmis vidaus skurdo ir nelygybės problemomis. Į šį apibrėžimą patenka kai kurios Lotynų Amerikos, regiono su kuriomis ES siekia strateginės partnerystės, šalys ir kai kurios Azijos šalys.

8.16 EESRK siūlo, kad G8 valstybių patvirtintos skolos sumažinimo priemonės apimtų visas neturtingas valstybes ir būtų finansuojamos iš papildomų pajamų šaltinių.

8.17 EESRK pažymi, kad reikia papildomų finansavimo išteklių siekiant plėtros tikslų. Vis dėlto turėtų būti pritariama tik tokioms tarptautinių finansinių įnašų rūšims, dėl kurių panaudojimo bus galima pasiekti platų politinį sutarimą.

8.18 EESRK mano, kad skolos atsiejimas turėtų būti vienas iš pagrindinių ES plėtros strategijos tikslų. Jis ragina Tarybą toliau tobulinti reglamentą dėl paramos atsiejimo ir neapsiriboti vien Plėtros pagalbos komiteto (PPK) rekomendacijomis.

8.19 EESRK siūlo naudoti naujas skolos mainų priemones, pavyzdžiui į švietimą arba į investicijas, turinčias socialinio pobūdžio tikslų (migrantų grįžimas, socialinių organizacijų stiprinimas ir kt.).

8.20 Didesnis pagalbos veiksmingumas tebelieka iššūkis visiems su šia pagalba susijusiems. EESRK laikosi nuomonės, kad reikia ir toliau dėti pastangas ir jas stiprinti siekiant geresnio plėtros tikslų įgyvendinimo.

8.21 EESRK mano, kad itin svarbu suformuoti politiką, skirtą visuomenės paramai plėtros politikai ir pilietiniam sąmoningumui pasaulio mastu didinti. EESRK, bendradarbiaudamas su Europos institucijomis, mielai sutiktų būti šios politikos priemone.

2005 m. rugsėjo 29 d., Briuselis

Europos ekonominių ir socialinių reikalų komiteto  
pirmininkė  
Anne-Marie SIGMUND